

**Izveštaj o službenoj posjeti delegacije Crne Gore, Narodnoj Republici Kini,
u periodu od 7.04.2013. godine do 15.04.2013. godine**

Delegacija Crne Gore, koju su predvodili ministar saobraćaja i pomorstva Ivan Brajović i ministar finansija dr Radoje Žugić, boravila je u posjeti NR Kini, u periodu od 7.-15. aprila t.g., prilikom koje su održani sastanci bili dominantno vezani za mogućnost daljeg unapređanja i širenja saradnje u oblasti saobraćaja i razvoja crnogorske saobraćajne infrastrukture i privrede. Pored ministara, članovi delegacije Crne Gore bili su: mr Nikola Vukićević, Pomoćnik ministra finansija, mr Angelina Živković, Savjetnik ministra saobraćaja i pomorstva, i Nina Vukotić, Šef kabineta ministra finansija.

Na putu u zvaničnu posjetu NR Kini, ministri su iskoristili priliku, i 7. aprila t.g., sastali se u Istanbulu, sa predstavnicima turskog konzorcijuma DOGUS-GULSAN i dr Mehmedom Gandijem, Izvršnim direktorom finansijskog fonda Afii. Na sastanku se razgovaralo o projektu izgradnje autoputa Bar-Boljare, naročito prioritete dionice od Podgorice do Mateševa, za čiju izgradnju i obezbjeđenje finansiranja su zainteresovani konzorcijum DOGUS-GULSAN i Afii fond. Ministri Brajović i Žugić predložili su sagovornicima da je crnogorska vlada u pregovorima sa određenim brojem eminentnih i renomiranih kompanija, zainteresovanih za izgradnju autoputa. Ministri su, takođe, upoznali sagovornike sa osnovnim kriterijumima kojima će se Vlada rukovoditi prilikom odabira partnera, a koji se, prije svega, odnose na održivost finansijske ponude u okviru budžeta Crne Gore, brzinu početka realizacije projekta i, svakako, reference izvođača. Turski partneri sa svojim finansijarima, ponovili su spremnost da, u slučaju otpočinjanja saradnje, budu fleksibilni i prihvate modele obezbjeđivanja garancija, kroz valorizaciju imovine i resursa, kao što su nekretnine, boksiti, ugali itd. Postizanje ovakvog dogovora bi, zaključili su sagovornici, bilo od velikog značaja, jer bi doprinijelo smanjenju fiskalne izloženosti države po ovom osnovu.

Prvog radnog dana boravka u NR Kini, Ministar saobraćaja i pomorstva Ivan Brajović i ministar finansija dr Radoje Žugić sreli su se sa predsjednikom Exim banke, Li Ruogom. Tema sastanka je bila mogućnost finansiranja projekta autoputa Bar-Boljare, odnosno njegove prioritete dionice Podgorica-Mateševo, kroz preferencijalni kredit za čije sprovođenje bi bila zadužena kineska Exim banka, a u okviru kreditne linije za zemlje Centralne i Jugoistočne Evrope u iznosu od 10 milijardi dolara, najavljene od strane bivšeg Premijera Wen Jiabaoa, na konferenciji u Varšavi, aprila 2011. godine. Ministar Žugić se ovom prilikom zahvalio kineskoj strani na gostoprimstvu i istakao nadu da će ova posjeta produbiti i osnažiti već dobru političku i ekonomsku saradnju Crne Gore i NR Kine, naglašavajući posebno značaj preferencijalnih uslova kredita koje nudi kineska Exim banka, posebno imajući u vidu mogućnost finansiranja projekta autoputa Bar-Boljare, kao prioriteta infrastrukturnog projekta. Ministar Brajović je naglasio da važnost i veličina projekta oslikavaju njegov istorijski značaj za Crnu Goru. Takođe je upoznao prisutne sa trenutnim statusom pregovora sa partnerima (CCCC/CRBC, JV BECHTEL-ENKA, EIB, JV DOGUS-GULSAN), sa kojima se odmaklo u saradnji vezano za realizaciju projekta autoputa i još jednom istakao značaj podrške ove finansijske institucije kroz davanje preferencijalnih uslova kredita. I na ovom sastanku je takođe naznačeno, da će, pored dobijanja adekvatnih finansijskih uslova, opredeljujuća biti i cijena, uz renomiranost partnera i mogućnosti brzog početka realizacije projekta. Oba ministra su kroz svoja izlaganja nastojala da dodatno obrazlože potrebu za daljom optimizacijom preferencijalnih uslova, koji bi bili uskladjeni sa fiskalnim kapacitetima Crne Gore.

Predsjednik Exim banke Li Ruogu je ulio dodatni optimizam crnogorskoj delegaciji, ističući da će kroz lično zalaganje nastojati da izađe u susret prevashodno zahtjevu za snižavanje kamatne stope preferencijalnog kredita kada je u pitanju projekat autoputa. Takođe je iskoristio priliku i detaljno obrazložio procedure, kako bi obje strane maksimizirale svoje napore i bile spremne da ih ispune u što kraćem roku, ukoliko se Vlada Crne Gore odluči za kineske partnere.

Tokom istog dana, ministri su se sreli sa predsjednikom i potpredsjednikom Poly grupe, Zhang Zhengaom i Wang Linom. Predstavnici Poly grupe, koja je jedna od najvećih državnih kompanija u NR Kini koja se bavi istraživanjem i proizvodnjom u oblasti vojne industrije, nekretninama, energetikom, razvojem kulturnih i socijalnih projekata, izrazili su zadovoljstvo posjetom dva ministra, kao i do sada uspješnom prijateljskom i poslovnom saradnjom. Gospodin Li je istakao da postoje vrlo dobre mogućnosti za proširenje saradnje sa Crnom Gorom na polju nekretnina i infrastrukturnih projekata. Ministar Brajović se zahvalio kineskim partnerima na gostoprimstvu i ukazao na značaj koji, za Crnu Goru, imaju istorijski dobri odnosi sa NR Kinom. Saradnja sa Poly grupom započeta je izgradnjom brodova ("Kotor" i "21. maj"), a isporuka još dva broda se očekuje u toku 2014. godine. Ministar Brajović je naglasio da ova saradnja pospješuje privredni i ekonomski razvoj Crne Gore, te da postoji prostor za njeno dalje produbljivanje kada je u pitanju Luka Bar, termoelektrana Pljevlja (Blok 2), projekti u oblasti solarne energije, nekretnina i sl. Ministar Žugić je istakao da i ova posjeta, daje doprinos unapređenju sadašnje i buduće saradnje. Činjenica da je, zbog svjetske krize Crna Gora trenutno u fazi ekonomskog oporavka, dok NR Kina i u ovom periodu recesije bilježi znatan ekonomski rast u odnosu na većinu svjetskih ekonomija, Crnu Goru dodatno motiviše da saradnju sa NR Kinom podigne na još veći nivo i proširi kroz različite zajedničke projekte.

Sljedećeg dana posjete, 10. aprila 2013. godine, ministri saobraćaja i pomorstva i finansija susreli su se sa ministrom saobraćaja i transporta NR Kine Yang Chuantangom. Sastanku su pored ministra Chuantanga prisustvovali i visoki predstavnici kompanija zainteresovanih za izgradnju autoputa, CCC International (Kineska kompanija za telekomunikacije i infrastrukturu) i CRBC (Kineska korporacija za izgradnju puteva i mostova). Ministar Yang Chantang je izrazio zadovoljstvo posjetom crnogorske delegacije i naglasio da je ovo bila prva posjeta neke države ministarstvu saobraćaja i transporta NR Kine, nakon izbora novih članova Kongresa i Vlade. Iskustvo NR Kine i njeno otvaranje prema svijetu u prethodnih 30 godina pokazalo je da je jedan od glavnih razloga razvoja prvenstveno izdvajanje značajnih finansijskih sredstava i ulaganje u putnu infrastrukturu. Izrazio je očekivanja da će međusobna saradnja u sektoru saobraćaja biti dodatna spona već ionako dobre saradnje dvije države. Istakao je da su kompanije CCC i CRBC renomirane državne kompanije, koje su dale ogroman doprinos putnoj infrastrukturi Kine, kao i da se nada da će svojim kvalitetom, uslugom i dobrom ponudom dati crnogorskoj strani zadovoljavajući odgovor. Ministar Chantang je svesrdno uputio punu podršku produbljivanju prijateljske, kulturne i ekonomske saradnje dviju država. Ministar Brajović se ovom prilikom zahvalio domaćinima na toploj dobrodošlici i podršci zajedničkim projektima. Poželio je uspješan rad novoj Vladi NR Kine, kao i nastavak impresivnih rezultata koje je NR Kina postigla poslednjih decenija. Istakao je posebnu važnost realizacije projekta autoputa Bar-Boljare uz održive finansijske uslove, ali takođe naveo i ostala polja saradnje.

Među projektima od značaja za Crnu Goru, istakao je i Luku Bar, koja pored saobraćajnog ima i privredni značaj, pa samim tim spada u domen posebnog interesovanja različitih partnera, a za kineske partnere bi predstavljala vrata Jadrana i dalje povezivanje sa istočnom i centralnom Evropom. Ministar Žugić je takođe uputio izraze zahvalnosti za spremnost davanja podrške za realizaciju projekta autoputa sa tako visokog nivoa, kao što je ministar saobraćaja i transporta u Vladi NR Kine, u čijem resoru radi 40 miliona ljudi, uključujući i preduzeća iz oblasti puteva, željeznica, pomorstva, civilne avijacije, pošta i telekomunikacije. Ministar finansija Crne Gore naglasio je ovom prilikom da su srednjoročne makroekonomske projekcije rasta NR Kine na zavidnom nivou. Tri ministra su istakla da bi realizacija autoputa Bar-Boljare, odnosno njegove prioritetne dionice bila od najveće ekonomske važnosti ne samo za Crnu Goru, kroz multiplikativne efekte i za ostale sektore i djelatnosti, već i za region u širem smislu.

Nakon ovih sastanaka u Pekingu, 11. aprila, 2013. godine, uslijedili su i sastanci u ministarstvu finansija NR Kine, i kompanijama CRBC i CCCC. Ministri saobraćaja i pomorstva Ivan Brajović i finansija dr Radoje Žugić, prvoshodno su se sastali sa zamjenikom ministra finansija NR Kine, Li Yongom. Zamjenik ministra Yong upoznao je prisutne sa osnovnim pravcima razvoja NR Kine, kao i sa sprovednim finansijskim restruktuiranjem i reformom bankarstva i istakao da NR Kina daje punu podršku naporima Vlade Crne Gore da realizuje projekat autoputa Bar-Boljare. Ministar Žugić upoznao je predstavnike Ministarstva finansija sa fiskalnim reformama koje Crna Gora sprovodi, kao i sa ukupnom aktuelnom finansijskom i makroekonomskom situacijom. Uz ranije započetu saradnju Crne Gore i NR Kine u oblastima brodogradnje i vinogradarstva, ministar Žugić je naglasio da bi se još tješnjom saradnjom u realizaciji novih projekata u oblastima energetike i infrastrukture, koji bi bili od zajedničkog interesa, doprinijelo produbljivanju ekonomskih i ukupnih odnosa dviju zemalja. Ministar Žugić se, takođe, zahvalio zamjeniku ministra finansija NR Kine na snažnoj podršci za okvirno dogovorene preferencijalne kredite za finansiranje razvojnih projekata u Crnoj Gori.

Crnogorska delegacija se zatim susrela i sa potpredsjednikom kineske kompanije CCCC, Chen Fenjian-om i predsjednikom kineske kompanije CRBC, Zhang Jianchu-em. CCCC je matična kompanija koja ima predstavništva u 115 država, dok je CRBC, čerka kompanija, specijalizovana za izgradnju puteva i ima predstavništva u 43 države svijeta. Gospodin Chen je istakao da Crna Gora i NR Kina imaju tradicionalno dobre odnose i da se nada početku realizacije zajedničkog projekta. Gospodin Chen je izrazio saglasnost sa predlogom ministra Brajovića da se, ukoliko kineska strana bude izabrana kao partner, krovni sporazum potpiše sa kompanijom CCCC, a izvođački ugovor sa CRBC. Takođe je izrazio spremnost da se lično založi za analiziranje elemenata date preliminarne ponude, posebno sa cjenovnog aspekta. Gospodin Jianchu je informisao prisutne da je CRBC, zahvaljujući dobroj saradnji sa Exim bankom, kroz obezbjeđivanje preferencijalnih kredita, jedan od izvođača koji realizuju projekte iz tretmana preferencijalnog kredita kineske vlade. Iskazao je veliku zainteresovanost za realizaciju projekta autoputa Bar-Boljare, prvenstveno njegove prioritetne dionice Podgorica-Mateševo. Ministar Brajović je istakao da je crnogorska vlada, u maksimalnoj mjeri, intenzivirala aktivnosti na realizaciji projekta autoputa i ponovio tri kriterijuma, koji će biti ključni za odabir partnera. On je iskoristio priliku da sa predstavnicima CRBC-a, detaljnije razgovara o očekivanjima i iznalaženju prostora za snižavanje cijene ponude, zatim o mogućnosti učešća CRBC-a u finansijskoj konstrukciji, kroz sam akcijski kapital kompanije do određenog procenta, kao i o stepenu otvorenosti prema angažovanju crnogorske operative i radne snage i periodu izgradnje.

Na sastanku je konstatovano da bi izgradnja autoputa, imajući u vidu obim prijekta i njegov značaj za Crnu Goru, predstavljala značajan ekonomski zamajac za zemlju i mobilizaciju njenih privrednih kapaciteta. Predsjednik CRBC-a izrazio je spremnost kineske strane da, ukoliko pregovori budu uspješno okončani, za realizaciju projekta angažuje domaću radnu snagu i obećao dostavu inovirane ponude za projekat Bar-Boljare, u najkraćem roku.

Delegacija Crne Gore je 12. i 13. aprila, 2013. godine, imala sastanke i sa predstavnicima dva brodogradilišta u Nanjingu, koje je nakon toga i obišla. Prvi sastanak je obavljen u upravi brodogradilišta sa predsjednikom gospodinom Ge Biaom. Gospodin Biao je prezentovao impresivne rezultate koji se ogledaju u proizvodnji različitih vrsta brodova do iznosa do 200.000 BRT i njihovoj isporuci u 20 zemalja širom svijeta, kada su u pitanju evropske zemlje najviše brodova su proizveli za Njemačku, Grčku i Finsku. Godišnje proizvode od 20-25 brodova i dosadašnji podaci ukazuju na visoku efektivnost brodogradilišta i isporukama koje do sada nijesu nikad kasnile. Proslogodišnji obrt kompanije iznosio je 1,1 milijardi eura. Iako je godišnja proizvodnja u padu zbog svjetske ekonomske i finansijske krize, ovo brodogradilište pregovara i za proizvodnju specijalnog kruzera Titanik II. Gospodin Biao je ovo prilikom istakao zadovoljstvo što će se izgraditi dva broda za obnovu crnogorske flote, u nadi da će ih kvalitet, efikasnost i isporuka na vrijeme preporučiti za dalju saradnju. Izgradnja prvog broda će otpočeti 10. juna ove godine, a njegova isporuka će biti u avgustu 2014. godine. Ministar Brajović je izrazio zadovoljstvo sa uspješnim tokom posjete NR Kini, po osnovu različitih tema o kojima se razgovaralo. Ovom prilikom ukazao je na bogatu pomorsku tradiciju Crne Gore, i značaj ove privredne grane za dalji razvoj Crne Gore, sa posebnim zadovoljstvom što se crnogorska flota obnavlja u saradnji sa jednom od najsnažnijih ekonomija u svijetu, NR Kinom. Brodovi "Kotor" i "21. Maj" su proizvedeni za Crnogorsku plovidbu, i već plove svjetskim morima, i nada se da će njihova eksploatacija omogućiti, kako to biva u praksi, proizvodnju novih brodova i dalje uvećanje crnogorske flote. Ministar Žugić je istakao da je konkurentnost cijenom i kvalitetom doprinijela zajedničkoj saradnji dvije strane, i da se nada da će se ekonomskim rastom Crne Gore ta saradnja nastaviti i proširiti u budućnosti.

Pored ovih sastanaka, ministri su se, koliko im je vrijeme bilo na raspolaganju, susreli i sa predstavnicima još zainteresovanih kineskih kompanija, i razgovarali o mogućnostima ostvarivanja različitih oblika saradnje u raznim oblastima, koje Crna Gora ima i može da ponudi, kao i sa predstavnicima tamošnjih medija.

Ocjena: Veoma aktivna radna posjeta NR Kini, rezultirala je uspješnim susretima sa visokim zvaničnicima najprije Vlade NR Kine, to jest Ministrom saobraćaja NR Kine i zamjenikom ministra finansija, a potom i sa Predsjednikom Exim Banke, kao i sa predstavnicima Poly grupe sa kojom Crna Gora ostvaruje saradnju po osnovu obnavljanja crnogorske flote, i operativno najvažniji susreti bili su sa predstavnicima kompanija zainteresovanih da učestvuju u realizaciji projekta autoputa Bar-Boljare. Zaključak posjete je da bi izgradnjom autoputa Bar-Boljare, odnosno njegove prioritete dionice od Podgorice do Mateševa, za koji je dobijena podrška na svim instancama, osnažili ekonomsku saradnju Crne Gore i NR Kine.